

Poštnina plačana
v gotovini

Oddajna pošta
Domžale

Kres

KOČJANČIČ

Maréc 3 1937

KRES - glasilo slovenskih fantov glasilo Zveze fantovskih odsekov v Ljubljani

Izhaja 1. vsakega meseca. — Izdaja in tiska Misijonska tiskarna, Groblje - Domžale (predstavnik Jožko Godina, Groblje, p. Domžale). — Urejuje Ivan Martelanc, Ljubljana. — Za uredništvo odgovarja Jožko Godina, Groblje, p. Domžale.

ROKOPISI se pošiljajo na naslov: Ivan Martelanc, Ljubljana, Miklošičeva cesta 19/I.

UPRAVA: Misijonska tiskarna, Groblje, p. Domžale.
Čekovni račun: Misijonska tiskarna (z značko »Kres«)
štev. 15.730.

NAROČNINA: letno Din 20.—, pod skupnim ovitkom Din 18.—.

Vsebina štev. 3. leta 1937:

PESMI: Vane Betkin: Iz cikla »Golgota« (Pilat, Jezus, Veronika, Marija). — Miklič R.: Poslovilna beseda fantov (zborna deklamacija). — Janez Tominec: Starkina molitev. — Jože Cukale: Najtežja pot.

ČLANKI: Jože Vaški: Sveti Jožef. — Francè Jesenovec: Naš jezik. — Janez Tominec: Študent piše slovenskim fantom (II.). — J. G.: Po koroški zemlji. — Vitko M—k: Židovstvo v komunizmu.

POVESTI: Joža Vovk: Velika pravda. — Oberkofler - J. Pucelj: Trije božji fantje.

MED SLOVENSKIMI FANTI: Vojnik. — Ptuj.

NA OVITKU: Slovstvo. — Urednikova beseda.

Iz cikla „Golgota“

Vane Betkin

Pilat

Ko bolj in bolj razkačena drhal
grozeče proti njemu se zaganja,
se on še venomer na stol naslanja,
ne da povelje bi za smrt izdal.

Glej, zdaj do njihovih se src obrnil
je s prošnjo silno: Ecce homo! —
A čuj: Tožili te cesarju bomo!
nekdo iz množice ga je zavrnil.

Spet sédel je in si glavo podprl:
tako slonel je dolgo mrk in nem
in v svojem srcu vest z razumom trl. —

Da ugodil podivjanim bi ljudem
in da obdržal bi visoko čast,
po krivem končno rabil je oblast.

Veronika

Ko ga med množico je razdivjano
omahujočega pod križem uzrla,
ji krik boli zastal je sredi grla
in zvila se pod težo je neznano.

Da omilila bi pogleda rano
in v sebi bolečino bi zatrla,
je vsa preplašena oči zaprla,
a še tedaj on zrl je neprestano.

Presilen bil je vtisek, ki se je utrlil
iz teh oči: zastonj se je trudila,
da bi obraz krvavi pozabila.

V bolesti svojo pečo mu je dala;
a glej: ko ji hvaležno jo je vrnil,
je slika silna še na njej ostala.

Jezus

Kot vsem dobrotnikom človeštva se godi,
tako se tudi njemu je zgodilo:
ker le dobro je delil vse dni,
ga ljudstvo je do mozga zamrzilo.

In ker je sam bil vélika Dobrota,
ki naj pomagal bi jim v časov sili,
bila še hujša njihova je zmota:
da kriv je smrti, so ga obtožili.

In da bi kar najbolj se maščevali
za sleherno njegovo mu dobroto,
so s trnjem kronali ga, vanj pljuvali.

Še več: mimo jeruzalemskih hiš,
razbičan in kronan svoj lastni križ
nositi moral sam je na Goločoto.

Marija

O Jezus, Jezus, tvojih usten glas
zdaj mojih ne doseže več ušes
in več solzá iz mojih ni oči,
da zmle kri bi iz tvojih mehkih las.

Kot nekdaš tvoje péstujem telo,
a zdaj od njega sem vsa trudna.
Kako je ure te pokojnost čudna!
In sama sem, da še nikdar tako.

S poljubi žgočimi še bolj bi rada
razparala ti ranjeno srce,
da bi bilo neskončno kot morje,

ki bi sprejelo v svoje me globine;
a ti ne čutiš več ljubezni bolečine
in tvoja mrtva glava pada, pada...

Sveti Jožef

Jože Vaški

Menda ni v vsem cerkvenem letu za sodobnost tako pomembnega, vzpodbudnega in današnjemu času tako primerne zglede kot ga nam nudi praznik sv. Jožefa, ženina Marije, matere Jezusa, ki mu je bil rednik. Zato je prav, da si ta vzgled viteškega očetovstva, ki ga Cerkev leto za letom proslavlja, približamo kolikor mogoče in skušamo potem po njem uravnati svoje lastno življenje. Ob njem in v njegovem znamenju bi se morali kristjani v današnjem času zbirati na branik družinske svetosti ter obhajati pravi očetovski dan, ki ga še do danes nismo vzporedili vsako leto obnavljanemu materinskemu dnevu. Saj je nedvomno sv. Jožef najlepši primer očetovstva, kakršnega naše družine danes že marsikje tako hudo pogrešajo.

Čujejo se glasovi in kažejo se podobne, da je družina v današnjem času zašla v hudo stisko, ozir. krizo. Nekateri to zavestno in namensko naglašajo, hoteč razrušiti krog družine in pripraviti tla neki kolektivistični družbi, kjer naj vlada svobodna ljubezen. V Rusiji so že napravil dovolj poskusov v tej smeri, pa so se morali povrniti nazaj k družinski obliki. Narava zahteva svoje, pa najsi ji postavimo nasproti še tako silo, ona ima svoje zakone, po katerih se mora uravnati vse življenje človeka. V teh naravnih zakonih je nekaj svetega, božjega, neizprosno stalnega. Vsi veliki filozofi z Masarykom v sodobnosti so spoznali v družini velevažno celico, ki je nujni organični temelj vsakršni resnični in močni duhovni osebnosti ter kulturi. Če je kolektivism v neki meri prikladen oblika za gospodarsko plast kulture, pa je v isti meri za duhovno plast kulture nujna osebna individualnost, ki se pri vsakomur najnaravneje izoblikuje na osnovi družine. Odtod izvira usodna zmota boljševiskega družabnega reda. Zato mora biti nam kristjanom danes družina pod varstvom sve-

tega Jožefa tisto znamenje, v katerem moramo zastaviti vse sile, da preobličimo sedanji trhlji in omajani družabni red.

Šel sem pred leti daleč v svet in videl razvaline v človeški družbi. Vprašal sem se: Kako more kljub tem mnogim ranam in okvaram, ki jih je zadala gospodarska kriza družini, potekati družabno življenje mirno dalje — vsaj navidezno — ter vsaj kolikor toliko z mnogim potrpljenjem v redu potekati? Našel sem odgovor, ki me je presenetil: **Družina še drži svet pokoncu**, da se ne zamaže v tem splošnem trpljenju in da ne izgubi ravnotežja. Odkrival sem nato globoke in žive vezi družinske ljubezni, ki spajajo trdno med seboj člane posamičnih družin in jim nudijo opore v tem težkem času. Ta slika se nam nudi tudi doma, kamorkoli pogledamo, in vedno lahko prihajamo na isto spoznanje: družina je **temelj vsega življenja**. Po tem spoznanju pa bi morali takoj prihajati k resničnemu grajenju življenja in kulture v tem smislu!

Kdo drugi je danes za to bolj poklican od kristjanov? Tu bi bilo treba za temeljito in načrtno delo več priprave in več vzgoje, kakor smo tega vajeni. Ljubezen in družina sta tako veliki stvari za človeka in družbo, da bi jima morali posvečati več pozornosti in spoštljivosti. Družina usmerja, ureja, očičuje in osmišlja ljubezen, ki sta si jo obljubila dva zaročenca in ki se v njej razširi in naravno sprosti na člane družinske skupnosti. Čim večja, čim popolnejša in globlja je ta ljubezen, ki prvotno veže fanta z dekletom, tem zvestejša, tem obzirnejša in potrpežljivejša je potem v zakonu, ki prinaša v tem bednem času mnogo križev in težav vsakomur. A po svoji osebni odpornosti, po svojih zmagah in po bogovdanosti v tem trpljenju, ki mu je — kakor človek sploh — žrtvovano sleherno družinsko življenje več ali

manj, se dvigamo v duhovnosti in si služimo onostransko plačilo. Zato utr-
dimo svojo družino!

Fant, ki postajaš z leti mož, zavedaj
se, da je od tvojega razmerja do dekle-
ta, ki si ga izbiraš ali si si ga že izbral,
zavisen tvoj bodoči odnos do tvoje dru-
žine! Od teh dveh odnosov pa je odvi-
sen tvoj odnos do lastne osebne notra-
nje sreče, do življenja in smrti in celo
do Boga. Zato vzemi to velevažno živ-
ljensko zadevo v sebe samega nad vse
resno, kakor vzameš resno življenje,
ki je povezano s teboj in z odgovor-
nostjo! Nekaj družin je še med nami
vzgladnih, nekaj mož še čvrsto kljubu-
je viharjem časa na braniku očetov-
stva. To ni lahka naloga — biti oče,
treba je za to plemenitosti in duhov-

nega viteštva v toliki meri, da priprave
skoraj ni nikoli preveč. Duhovno se
pripravljaj že sedaj na to s tem, da
urediš in poglobiš sebe navznotraj.
Prazni in vnani ljudje ne bodo zmogli
nalog, ki jih nalaga danes družina. Čim
bolj boš v sebi utrjen in notranje bo-
gat, tem bolj uspešno boš lahko vršil
nekoč očetovsko nalogo v svoji dru-
žini, ko dozori čas in prilike. Pri tem
se oziraj na najboljše vzglede iz svoje
okolice ter na večni primer božjega
rednika sv. Jožefa, ženina Marije! Dru-
žina je sveta stvar in otroci so božja
last, mi pa moramo čuvati nad družino
kot odgovorni oskrbniki, ki bomo da-
jali nekoč odgovor od tega hiševanja
na zemlji.

Poslovilna beseda fantov

*(Zborna deklamacija trnovskih fantov ob poslovitvi od svojega
dolgoletnega župnika — pisatelja Franca Sal. Finžgarja, ko je
odhajal v pokoj — 15. novembra 1936). Miklič R.*

- Zbor:** Iz dneva v dan —
iz dneva v dan
zastrito je nebo,
Jasnino so megle prepregle ...
- Prvi:** Kdaj sonce zasijalo bo?
- Drugi:** Belina cest, stezic med polji —
vrisk mladega zelenja —
in pestra pesem barvnih melodij —
bohotna mlada rast
- Zbor:** — vse tone, vene, gine.
- Prvi:** Jutranja zarja na obzorju —
iskrenje biserov nebeške rose —
slapovi sončnih žarkov na zemljo
škrlatni plašč poslavljajočega se dne —
blestenje zvezd —
- Zbor:** — zastrito vse je z mračnimi zastori.
- Drugi:** Pogledi v dalje — zamegljeni gasnejo,
samo obrisi rišejo se iz sivin pred nami
ter begajo vesel in čvrst korak.
Nam pa — neba se hoče,
jasnine, zarj, sonca ...
Življenje v srcih nam kipi,
moč blagoslovljene rasti
dejavnosti si hoče.
- Zbor:** Kje ste možje —

Prvi: da nam moči krepite!
Zbor: Kje ste možje —
Drugi: da mladim uravnate korak!
Zbor: Kje ste možje —
 resnico nam razkrijte!
 Kje ste možje —
 naš mladi rod naj bo krepak!
Prvi: Med nas prihajajo ljudje ...
 Nam v srca sejejo besede,
 ki v dušah mir kale.
 Razkrivajo zavite nam stezice.
Zbor: A kam, o kam drže.
 Svetlobe ni —
 in duše dvom razjeda ...
 Strupena njih blesteča je beseda,
 za njo zeleno se oko iskri ...
 Kje ste možje!
 Mladost nam hočejo ubiti.
 Nam streti vero
 in naše duše zastrupiti.
 Kje ste možje —
 da nam moči krepite
 Kje ste možje —
 resnico nam razkrijte!
 Možje!
Prvi: Megle so bolj in bolj goste,
 daljave so temné. —
Zbor: Kam naj usmerimo korak;
 obup srce preprega
 in dih nam je težak ...

II.

Glas matere: Otroci,
 v ljubezni in trpljenju porojeni.
 Ste pozabili na pomlad,
 katero smo razgrinjale pred vami,
 ko vaša srca s svojo smo krvjo pojile,
 resnico božjo v duše vam sadile.
 Obup je strup,
 grobar življenja!
 Otroci, v srca svoja se zazrite,
 še klije mlada moč.
 Zdaj — jo sprostite!
Zbor: O, matere!
 Še v srcih plamenček brli:
 beline cest svetlikajo se še pred nami,
 še zarja na obzorju rdi.
 Še slutimo jasnine nad meglami
 in sonce tam žari.
Fant: Fantje!
 Mar srca svoja,
 svoje sile

obupu ste prodali.
 Zakaj udajate se malodušju!
 Ste fantovstvo iz src zagnali.
 Ste pozabili na Boga —
 — ki vse ravna!
 Ste pozabili mar moža —
 njegovega služabnika!
 Pastir je vaš.
 Med vami je glasnik pravice.
 Med vami borec za sveté resnice.
 Kot meč omahne sivolasemu junaku,
 tako od dela trudna je njegova roka.
 A blagoslov vam še deli
 in lomi božji kruh,
 da ne omagate. — — —
 Vi, malodušneži!
 Kaj boste vzdihovali...
 Mar našo kri boste izdali!

Zbor: Nikdar!

Še v srcih iskra tli
 očetov, mater svojih —
 ne bomo zatajili!
 Še glas moža v nas doni
 moža — kladivarja —
 ne bomo pozabili!

Fant: Sejavec božjega semena!
 Ljubiti, verovati ste učili.

Zbor: Ljubiti hočemo in verovati.
 Ljubezen, vera do Boga
 do svojih mater in domovja
 nam danes borbo narekuje.
 Bog sam na svet je meč prinesel.
 Zdaj v sveti boj zapoveduje.
 Na delo kliče čas!
 Ko drugi so slabost pridigovali,
 Vi borbo ste oznanjevali.
 Slovenska mati Vas rodila je,
 slovenska mati z zdravjem Vas pojila je.
 Oblikovalec njene ste besede,
 kazali pot ste z njo iz časov zmede.
 Kot malo koga,
 beseda Vaša je iz srca vzeta,
 veljalo je, kot bi bila nam razodeta.
 O, tudi mi —
 slovenskih mater smo sinovi.
 In tudi v nas
 slovenska kri kipi.
 Zato Vas pripoznamo,
 v slovo Vam fantovsko besedo damo:
 Ne maramo več praznih dni!
 Roke so krepke, duše zdrave,
 ne maramo več medle sprave:

*v meglah življenja ni!
Na delo! kliče naša kri:
in Vas — moža ne pozabiti!
slovenskih mater nočemo tajiti
Na delo fantje, na okope,
naj bojna pesem zaori!
In spet bo sonce zasijalo
in spet kipeče bo življenje
jasnejšim dnevom kraljevalo.*

Naš jezik

Francè Jesenovec

Naša slovenska beseda in naše slovensko pismo sta stara, kot je star naš slovenski narod. Tam v Zakarpatski Rusiji je pravzaprav njegova zibelka, kjer je zibelka vseh naših slovanskih bratov. Povsem enaki smo si še tam bili, saj se še ni mogel ločiti prednik Čeha od prednika Poljaka, Rusa, Srba, Hrvata, Bolgara ali Slovencea.

Pa so v 6. stoletju po Kr. nanesele prilike, da so se bratje razšli na zahod, vzhod in jug. Oni na jugu so naši pravi predniki, tisti, ki so se naselili na vzhodnem alpskem ozemlju. Štiri dolga stoletja so živeli Alpski Slovani na novih tleh, da so se končno izoblikovali v Slovence. Res, v 10. stoletju so Slovenci postali samostojen narod v družbi drugih slovanskih narodov, kajti takrat je že nastal naš slovenski jezik, ki se je izoblikoval v samostojen jezik tako, da se je popolnoma odločil od češkega in srbskohrvatskega jezika.

Prvo pismo tega nanovo nastalega jezika so znameniti brižinski ali freisingški spomeniki, ki so nastali na Koroškem in obsegajo starejšo in mlajšo izpoved (kes, konfiteor) in pridigo o grehu in pokori (med l. 975. in 1025.).

Tisoč let je preteklo od teh dob, tisoč let je stara naša zgodovina, pred tisoč leti se je prvič v pismu potrdil obstoj slovenskega jezika.

Pa pravijo nekateri, da slovenskega jezika ni, da ni slovenskega naroda, ne slovenske zgodovine! Kako neki, ko pa dejstva pričajo drugače? Že tisoč let

se razlega slovenska govorica, že tisoč let se bori naš narod na svoji zemlji, na prehodu med zahodom in vzhodom, pa še ni klonil, še je obstal.

Kje neki drugje moremo iskati vzroka za naš tisočletni obstoj, če ne v živi slovenski zavesti vsega našega poldrugmilijskega naroda? Kje neki drugje, če ne v živi in pisani slovenski besedi, živi zlasti v naših cerkvah, pisani pa že od brižinskih spmenikov do današnjega dne? Kje neki drugje kot v naših slovenskih običajih na božične dni, o sv. Juriju, o kresu, v adventu, pa v naših pečah in avbah, pa v naših nageljnih in rožmarinu in našem fantovskem vasovanju in fantovskem petju na vasi ter razgovarjanjih naših očancev pod vaško lipo? Kje drugje kot v naši posebni miselnosti, našem posebnem čustvovanju in modrovanju? Vse to in še marsikaj drugega nam daje pečat narodnosti, v prav odlični meri pa naš slovenski jezik, tisti živi narodni jezik, ki te ga je učila tvoja mati, kakor ga je sama podédovala in kakor so ga sporočale matere svojim otrokom že tisoč let.

Kot mogočno deblo je zrasel v 10. stoletju naš jezik, ki je nato v nadaljnjih treh ali štirih stoletjih dobilo premnogo vej in vejic tako, da je bilo v 15. stoletju že tako mogočno razcvetelo drevo, kot je še danes ta dan. Te debele veje so zrasle na Koroškem in v Benečiji, na Krasu in na Notranjskem, v Rovtjih in Selcih, na Gorenjskem in Dolenjskem in Beli Krajini, na Štajer-

skem in v Prekmurju. To so velike dialektične skupine, katerih vejice so še posamezni dialekti in govori, tako da danes ta dan štejemo kar okrog 46 govorov slovenskega jezika. Tako maloštevilen je slovenski narod, pa tako pestro sliko izkazuje v jeziku, kot je zlepa ne izkazuje kak velik, morda celo ne svetovni jezik.

To bujno razcvetelost slovenskega jezika na narečja kažejo že naši zapiski v 15. stoletju: Stiški rokopis dolensko narečje, Celovski rokopis korosko, Kranjski in Ljubljanski rokopis gorenjsko, Čedadski evangelij pa je zastopnik zapadnih narečij.

A vse to so samo zapiski, beležke, nič ni vezanega, nič stalnega, nič celotnega. Slučajni zapiski imen in krajev in obrazcev so to.

Pravi književni, četudi le središčni-dolenjski jezik nam je zapisal šele Primož Trubar, začetnik naše knjige (1551. l. po Kr.).

Pred štiri sto leti je torej slovenski jezik dozorel za knjigo, sprva le za šolsko in cerkveno, pozneje ob času prosvetljene dobe, pa že tudi za posvetno. Protestantski in katoliški pisatelji, Kumerdej in Japelj, Pohlin in Vodnik, Kopitar in Ravnikar so že tako zlikali naš knjižni jezik, da je pod **Prešernovim peresom** že pred sto leti pel visoko romantično pesem v vseh takrat in še danes živih pesniških vrstah in oblikah. A bil je še — tudi ob Prešernovem času — pretesno oklenjen v središčne slovenske govore in ni še pustil do veljave lepih obrobni slovenskih govorov.

To je dosegla takoj za tem prihajajoča doba slovenskega ilirizma, ki je Slovencem iz provincialnega knjižnjega jezika ustvarila vseslovenski književni jezik (1850. l.).

S to dobo pa postane naš književni jezik že tako visoko izlikan in izobražen, da so ga že lahko začeli uporabljati za naše slovensko znanstvo, ki ima svoj pravi začetek v sredini preteklega stoletja.

Nekako pred devetdesetimi leti so naš knjižni jezik začeli čistiti vseh

nepotrebnih tujih primesi naši veliki možje, kot so Miklošič, Levstik, Stritar in Škrabec in v kratki dobi dosegli, da je naš jezik v leposlovju mnogo prekosil istodobni jezik v slovenskih časnikih, med katerimi je bil v tistem času vodilen Jurčičev in Železnikov Slovenski Narod.

Kajti ta naš časnikarski jezik je zlasti v osemdesetih in devetdesetih letih prejšnjega stoletja postal prečesto papirnat jezik, brez stika z živim narodnim govorom. In ta papirnata slovenščina je mnogokdaj zašla tudi v našo lepo knjigo v dobi, ko je bil na višku Ljubljanski Zvon, ki so vanj pisali Kersnik, Detela, Mencinger, Funtek, Cimperman in drugi. Ti pisatelji pa tudi oni iz kroga Doma in sveta so pisali vse preveč pod vplivom dnevnega časopisa, kakor tudi mrtvega slovanskega jezika. Zato je bilo treba novih reformatorjev, ki bi naš književni jezik zopet približali narodni govorici, ki bi dobivali svoj besedni zaklad, svojo frazeologijo, svoje pesniške okrase, svoj slog in stil iz živega govora naše vasi, ne pa iz besednjakov, iz listov in iz občevalnega jezika po naših mestih in trgih, ki je bil ves pokvarjen in zmličen in poln tujih primesi.

In taki reformatorji so vstali s slovensko moderno, s pesniki in pisatelji okrog leta 1900., to je z **Murnom, Kettejem, Župančičem in Cankarjem**. Ti so zavrgli prazen in brezvočen malomeščanski jezik, odstranili vpliv časnikarskega jezika in se v vsem svojem delu, zlasti pa v svojem jeziku zopet naslonili na narod, na našega preprostega kmetskega in delavskega človeka. Zlasti sta prenovila naš književni jezik pesnik Oton Župančič in pisatelj Ivan Cankar, prvi v pesmi, drugi v nevezani besedi v svojih povestih in novelah in črticah.

Na posebno visokem mestu stoji **reforma Ivana Cankarja**, ki je za Ravnikarjem in Levstikom zlasti v stavkoslovju, v izrazoslovju in slogu pisal najbolj po domače, najbolj po slovensko. Pod njegovim peresom je naš slovenski jezik šele zapel svojo pravo pre-

lepo melodijo, kot jo je pred njim zapel samo še pri Prešernu. Muzikalnost Cankarjevega jezika nam je še danes vzor najlepšega slovenskega jezika v knjigi.

Po svetovni vojni se v tej muzikalnosti nismo še prav nič dvignili nad velikega Cankarja. Treba pa je zato za novejši čas omeniti zelo velik **znanstveni napredek** v raziskovanju zgodovine in sodobnosti našega jezika. Komu od slovenskih fantov niso znana imena Ramovš, Breznik, Glonar, Vladimir Levstik, Šolar, Sovrè, Koštial, Kolarič i. dr.?

Naš jezik je 1919 dobil svojo **znanstveno stolico na slovenski univerzi** v Ljubljani. Na tej prvi, povsem slovenistični stolici se sedaj gradi veliko delo slovenske zgodovinske slovnice, ki jo piše prof. Ramovš, delo, ki bo tak spomenik slovenskega jezika, kakršnega nimajo niti veliki svetovni jeziki.

To je kratek pregled zgodovine slovenskega jezika, ki je tako bogat, tako lep, tako ves naš, da se ob njem in z njim čutimo eno vsi, ki živimo od Zilje in Celovca in Meže do Sinjega vrha nad Kolpo v Beli Krajini, pa od Trsta in Istre in Rezijske do najvzhodnejših meja v Prekmurju. Čutimo pa se po njem eno tudi z vsemi našimi brati, ki živijo izven naše ožje domovine.

In tega jezika, ki je najlepši doma v naši borni bajtarski koči na deželi, naj bi se sramovali, ga tajili, ga omalovaževali in opuščali radi naše maloštevilnosti? Kdo more izbrisati jezik naših mater, kdo uničiti našo slovensko narodno pesem o Lepi Vidi in kralju Matjažu, o Pegamu in Lambergarju, o Mladi Bredi in Mladi Zori? Kdo bo prisilil vas, slovenske fante, da ne boste več peli svojih čustvenih pesmi na vasi, pri vrtni ograji, na svatbi in pri mrliču, na naboru in ob povratku iz vojske?

Nihče! Nihče nam ne more zatreti našega jezika, naše besede, ki jo ljubimo, ki nam je vse, ki je tako naša, da je ne zamenjamo ne za zemljo, ne za denar, ne za visoke službe in časti!

Naš slovenski jezik je naš fantovski ponos!

Starkina molitev

Janez Tominec

*Le rožni venec in čakanje smrti
je še ostalo bednemu življenju.
Izpita koža, dlan raskava, gluha,
prijemlje križ v čudnem koprnjenju.*

*Tolažbo zadnjo za dolgo pot poslednjo
iz jagod črnih hoče iztisniti
in kot da šteje dneve, njih dolžino
se zdi, ko čujem vdano jo moliti.*

*Prebedna žena, mati — mučenica
je vso ljubezen drugim poklonila.
Zdaj sama prosi k Bogu Rešeniku,
naj več ne čaka, hoče povračila.*

*In ustna blede se smehljajo, trudno
oči v poslednjem blesku zažarijo.
Na obrazu blaženost zasije,
želje in misli k nebu pohitijo.*

Najtežja pot

Jože Cukale

*Na to stran ceste šel zvečer je brat
v dolino med barake, kjer je noč doma;
nobena cesta v svetlo ne pelja
in njen sodrug je zvesti glad.*

*Jaz s kruhom v roki šel sem ga iskat ...
V barako pridem treh nadstropij —
nobena luč tu ne miglja.
Ob oknu tam slone je zvezde štel,
potem zapel je žalostno kot še nikdo.
Oči razpaljene, obraz ves bled in suh:
»Stojiš pred mano ti ali tvoj duh?«*

*Na nebu mesec je vžsel ...
Pred blede mesečino skril je svoj obraz,
o, in ta čas
mu v roko stisnem kruh!*

*Prepozno bral sem mu v srce,
kako je žejno tople duše,
a kruh kako počaka že.
Zdaj se kesam, zdaj me je sram ...*

Študent piše slovenskim fantom

Janez Tominec

(II. pismo)

Slovenec sem, tako je mati djala,
ko me je dete pestovala...

Čoveštvo je kakor deblo, iz katerega rastejo veje in vejice — narodi, večji in manjši. Kakor imajo drevesne veje svoje določeno poslanstvo, tako imajo tudi narodi svojo življenjsko pot in sicer vzporedno. Nobeden nima pravice, da bi križal nasilno drugega ali ga celo skušal izriniti in se na njegovo mesto vriniti sam. Če je narod večji, je samo po sebi umevno, da mora doprinesiti več na skupno kulturno ognjišče, kot manjši; kakor rodi večja veja več sadu.

Slovenski narod je veja tega velikega drevesa. Ne velika, toda močna, ki je prinašala in še prinaša sadove na oltar kulture znanosti in umetnosti. Žal, da se tega premalo zavedamo in nam je tuje blago dražje kakor domače in to tem bolj, čim bolj od daleč je prišlo. Je to slovenska napaka, da kritiziramo in ovržemo često dela, ki so nekaj vredna. Šele ko nas tujci opozore nanja, spregledamo in skušamo z raznimi spomeniki popraviti to, kar smo zagrešili na možeh, ki so gledali globlje in žrtvovali vse življenje, da odprejo narodu oči. V zahvalo za svoje delo pa niso vžili drugega kot zasramovanje in obrekovanje. Komu ni znano, kako se je godilo Cankarju, največjemu našemu pisatelju, ki je odprl s svojimi deli slovenski besedi in slovenskemu imenu pot v kulturni svet? Pa ne samo njemu, cela vrsta mož je bilo, ki so stopili v službo narodu. Ta jih je bodisi iz strankarskih ali drugih razlogov pustil umirati; po smrti jim je pel slavospeve in postavljaj spomenike. Roko na srce in priznajmo si, da je to naša narodna sramota. Ti možje so izpolnjevali naročilo, ki ga jim je mati dajala ob zibelki, ko jim je pela uspavanke in pozneje jih je njena beseda vzgajala in vodila. Slovenec sem...! Da, ti so čutili, da so Slovenci narod, čutili, da je

njihov jezik najlepši, saj ga je učila najboljša učiteljica, ki govori otroku — mati!

Pojdimo malo v družbo. Slovenski fantje sede okoli mize in se zabavajo. Kar vstopi v sobo mlad krošnjar, istih let kot ostali in se približa mizi. Nagovori fante v svoji materinščini, kot je za zavednega človeka edino prav. Naši vrli fantje se pa kar kosajo, kdo jo bo bolje lomil po srbsko, ne da bi kaj več znali kot: šta radiš, kako brate, kako je bogami... Popolnoma pozabijo, da znajo slovenski in se jim zdi zelo učeno, če morejo postreči južnemu bratu s tujo jezikovno beračijo. To ni več usluga, to je klečeplazenje. Pri vsem se pa smatrajo za kulturne. Dragi fantje! Daleč smo še od prave kulture, dokler se ne bomo zavedali, da imamo na domačih tleh pravico govoriti slovenski. In če nas drugi ne razume, naj se nauči našega jezika preden pride k nam, kakor se moramo mi njihovega preden gremo k njim. Kar velja za enega, naj velja za drugega. Kako so zavedni naši fantje, ko pridejo od vojakov, pa itak sami veste.

Pa bo rekel kdo, kaj nam govori o tem, saj itak sami vemo, kako je. Prav, da veste. Mislim, da ne bo nič škodovalo, če vas še enkrat spomnim na to. Prosim vas, da sedaj resno vzamete to stvar. Ni moj namen, da bi očital, temveč, da bi vzbudil tisto struno, ki vam je prva zapela mehko slovensko pesem, ki naj vas spremlja skozi vse življenje. Če ne bomo sami poslušali njenih glasov, jih drugi tudi ne bodo, ker ima vsak jezik svoje melodije, ki so narodom svete. Naj bodo svete tudi nam in jih ne prodajajmo, vsaj na lastni zemlji ne, kjer smo svobodni narod. Naj zaključim z Župančičem: Slovenska misel vzpluz, ori se do nebes!

Bog živi!

Po koroški zemlji

J. G.

Slovenski smo fantje pri Dravci doma, slovenskega duha, slovenskega srca!

Vsak naj propade, kdor narod taji: še zemlja ne bo pila njegove krvi!

(Koroška narodna.)

Gospa sveta, Svete Višarje, Celovec, Beljak, Marija na Zili, Vrba, Dobrač, Osojsko, Vrbsko, Baško, Rabeljsko jezero, Zilska dolina, Rož, Podjuna — kakor bi molili litanijske v čast zibelki slovenstva...

Koroška meri blizu 10.000 km², na katerih je naseljenih nekaj preko 400.000 prebivalcev. Od teh jih je blizu 100.000 Slovencev. Slovenci bivajo na južnem in vzhodnem delu dežele. Slovenski kraji so oblagodarjeni s posebno naravno krajevno lepoto. Najlepši deli slovenske zemlje so na Koroškem. Slovenska zgodovina, narodnostni čut in lepota dežele vleče slovenska srca na Koroško!

Med svetovno vojno pri 10. armadi v Beljaku

Bilo je meseca januarja 1917 v St. Pöltnu na Nižje Avstrijskem. Čakali smo, kdaj nas pošljejo na fronto. Večina je odhajala na rusko bojišče. Službujoči podčastnik nekega dne glasno sporoči, če kdo želi na italijansko bojišče, da se lahko javi. Italijansko bojišče ni veljalo za prijetno. Toda rusko se mi je iz narodnostnih razlogov upiralo in sem se javil.

Čez nekaj dni smo že korakali na kolodvor. Zasneženo in mrzlo je bilo, da je trobentaču, ki nas je spremljal, glas zamrznil. Nobeno pihanje ni pomagalo. Častnik, ki je šel do kolodvora z nami, je pri blagajni uredil vozne listke in jih oddal najstarejšemu od naše skupine z naročilom, da se javimo pri vodstvu brzozjavne šole 10. armade v Beljaku.

To je bila moja prva vožnja na Koroško. To pot s severa in pozimi.

Od Judenburga smo se vozili po dolini Mure navzgor. Pri Neumarktu smo prevozili Noriške Alpe in pri Brežah smo bili že

na koroških tleh. V St. Vidu se proga cepi. Ena pelje naravnost proti jugu v Celovec, druga pa mimo Osojskega jezera v Beljak (in še dalje preko Trbiža v Udine). Mi smo se držali druge poti. Tu me je začela pokrajina še bolj zanimati. Askerčevo pesem Mutec Osojski sem znal še na pamet. Železnica vozi ob zahodni obali podolgovatega jezera. Površina meri 11 km² in je do 47 m globoko. Kraj Osoje leži na vzhodni strani. Iskal sem, kje bi opazil kak samostan. Nekje se mi je zdelo nekaj takega, toda zagotovega nič. Tudi je bilo zamegljeno.

V Beljaku izstopimo in se nastanimo v tako zvani Pionirski vojašnici. Rekli so nam, da ostanemo v Beljaku nekaj dni, potem odidemo h kakemu poveljstvu bližje bojišča. Iz teh nekaj dni so nastali celi meseci in končno na to bojišče jaz vobče nisem prišel.

Nekaj dni smo bili povsem brez dela ter se stegovali po umazanih slamnjačah, brali časopise, igrali karte, zabavljali čez vojsko, mraz in glad... Imel sem dovolj časa, da sem si ogledal mesto. Dobil sem utis, da ni nič večje kakor Celje. Reže ga na dvoje Drava, čez katero pelje železen most, ki veže najbolj prometno ulico na obeh bregovih reke. V Beljaku se križa več važnih železniških prog. Skozi Beljak vodi železniška zveza Dunaja z Italijo in važna srednjeevropska proga Maribor - Franzesfeste (na Tirolskem) ter zveza Solnograd (Nemčija) — Trst, oziroma Ljubljana. Oba dokaj velika kolodvora (na obeh bregovih Drave) sta močno obtežena s prometom. Sedanji moderni Parkhotel je stal že takrat in so imeli v njem častniki svojo kuhinjo. Na desnem bregu reke kraljuje nad

mestom ogromna stara gotska farna cerkev. Poleg te so še frančiškanska (na levem bregu), Sv. križa ob cesti k Mariji na Zili (s čudovitim križem in razpelom, ki raste iz zemlje). Tudi maloštevilni protestanti imajo svojo cerkev, ki je vsaj po zunanosti začuda podobna celjski (zelena streha). Večkrat sem hodil po mestu in prisluškoval, pa sem le redko slišal slovensko govorico. Le natakarice po gostilnah so razumele navadno tudi slovenščino. Okolica Beljaka na jugu in vzhodu je namreč slovenska, le zahod in sever je bil že takrat nemški. Na vzhodu meji na Beljak povsem slovenska župnija Marija na Zili, kjer je med vojsko župnikoval pisatelj Franc Ks. Meško.

Zaposlili so me v telefonski centrali pri poveljstvu 10. armade. Opravljal sem službo pri sprejemanju šifriranih (s tajno pisavo) brzojavk, ki jih je ujela sprejemna in oddajna radijska postaja na Dobruči in s katero smo bili v telefonski zvezi. Prejemanje takih brzojavk ni sicer nikaka zabava (zlasti še, če so kar naprej prihajali iz pisarne, kjer so razvozljavali zagonetno abecedo, in godrnjali, da je ne znajo rešiti, ker je najbrž nastala napaka pri telefonskem prenosu). Toda služba je trajala samo določen čas in potem sem bil povsem prost. Tak čas sem rad porabil za kak sprehod v okolico mesta.

Zamikalo me je proti jugu v Toplice (Warmbad). Ob vzhodnem robu dobrškega pogorja izvira gorka voda (menda s precejšno žvepleno primesjo). Toplice so me zanimala posebno v takem zimskem času (meseca februarja). Tega leta smo v tistih dneh imeli najostrejšo zimo, kar jih živeli pom-

nimo. Od središča Beljaka do Toplic je kake tri kilometre poti po glavni cesti, ki pelje v Trbiž. Gorki izviri so tik ob železniški postaji (prva od Beljaka). Že od daleč zagledam soparni dim, ki se je dvigal iz gorkega potočka. Vso pokrajino je bila zajela trda zima, obrežje potočka pa porastlo z živim zelenjem. Zelena trava raste na več krajih tudi sredi potočka. Kar kopal bi se. Seveda ne bi smel iz vode! V kopaliških poslopjih nisem opazil nikogar. Vse je bilo kakor izumrlo. Race so plavale po gorkem potočku in ob bregu je Korošica prala perilo.

Prvič na Dobruči

S telefonisti na Dobruči smo se dobro poznali. Rad sem spraševal, kako je na tej znameniti gori, ki sem jo poznal iz šole. Vedel sem, da je visoka 2167 m. Ime pove, da je na slovenski zemlji. Prav na vrhu sta dve cerkvi: slovenska in nemška. Iz zgodovine je znano, da se je Dobruča na južni strani (v Zilsko dolino) ob velikem potresu leta 1348. zrušil in pokopal pod seboj več slovenskih vasi. Na Dobruči je bila med svetovno vojno avstrijska radijska oddajna (in seveda tudi sprejemna) postaja. Imenovala se je s skritim imenom »Penkala Südwestfront«, tako vsaj je bilo na vseh šifriranih brzojavkah z Dobruče. Radi dobrega razgleda so v tistem času uredili na Dobruči tudi opazovalnico zrakoplovov. Med to opazovalnico in med kočo radijske postaje je bilo treba potegniti žico za telefonsko zvezo. Naša telegrafška šola je dobila nalog, da napravi to zvezo. Silno rad bi bil zraven in res se mi je posrečilo, da sem se vrnil med ekspedicijo za to zgradbo. V dnevniku iz te dobe (28. febr. 1917) imam o tej poti na Dobručo sledeče zabeleženo:

Do Mittewald-a smo se vlekli na dvovprežnih saneh. Pot pelje tik ob gori. Srečali smo voznika z malo kobilom, vpreženo v sani. Tir v snegu je ozek, sneg na obeh straneh začuda visok. Kaj bo zdaj?! Stari voznik ni prišel prav nič v zadrego. Stopi h kobilom, jo prime z obema rokama pod trebuhom ter posadi v visoki sneg. Isto stori s sanmi. Z lahkoto smo odbrzeli mimo. Pravijo, da je tudi Martin Krpan tako ravnal. V Mittewald-u smo pojedli prve konzerve. Tu smo naložili kolobarje telefonskih žic in ostalo ropotijo na dve muli. Pot zavije takoj navkreber. Kar naenkrat se zvrne mula in kolobarji žice zletijo v sneg. Mula še ni bila vajena vdirajočega se snega. S težavo jo spravimo pokonci in znova pritrđimo kolobarje. Pridemo v kraj Sv. Duh, 800 m nad morjem. V neki hiši si pri dobrih ljudeh na polnim posodico za vodo z jabolčnikom. Sedaj pa naravnost proti vrhu Dobruče. Ozka pot pelje skozi smrekov gozd. Tir je vrezan poldrugi meter v sneg, da komaj moremo kaj videti na levo in desno. Začeli smo se pošteno potiti. Čim više pridemo, globlji je sneg. Vse polno smrek leži zlomljenih po tleh. Niso zmogle sneženega bremena.

Prišli smo do višine 1400 m. Tu so nas čakali ruski ujetniki, ki pomagajo pri delih na Dobraču. Mule so omagale in tovor so prevzeli Rusi. Sneg je 4—5 m globok. Težko je šlo. Ob pol 4 popoldne pridemo do višine 1625 m. Tu v bližini mora biti planinska koča Otto-Hütte. Rečeno nam je bilo, da prvo noč v njej prespimo. Že smo nekaj metrov mimo, kar opazimo vzhodno planino. »Tu pod snegom mora biti koča!« — Splazimo se bliže in z dolgimi gorskimi palicami res otipljemo skozi sneg streho koče. Od severne strani je veter nanosil sneg tako, da je bila ostala vrtnčasta luknja do okna na podstrešju. Odgrebli smo še nekaj snega ter se spustili skozi to okno na podstrešje. Napravili smo še odprtino do spodnjega okna. V koči se otresemo snega, kar se oglasi v kotu velika »lajna«, ki jo je eden naših takoj opazil in navil.

Najprej smo hoteli zakuriti. Drv je bilo v koči dosti. V kotu je stal prav ličen štedilnik, toda cevi iz štedilnika v dimnik nikjer. Končno tudi cevi najdemo. Podžgemo. Ugasne. Še enkrat: samo dim. Še enkrat: samo dim. Noče goreti! — Umavno: dimnik je zasnežen. Vzamemo palice in lopato, zlezemo pri oknu na sneg in toliko časa bezamo, da zasledimo dimnik. Takoj je začelo goreti. Kuhinjske posode je bilo v izobilju. Nekaj posod napolnimo s snegom in postavimo na ogenj. Kmalu dobimo ptorebno vodo za kavo. Pol ure kuhe in že smo se ogreli z dobro pripravljeno kavo. Ob osmih je Winkler navil »cesarsko«, ki se je mučila še ko smo že stegnili trudne ude po planinskih posteljah. Vmes je prasketal ogenj v tiho temno noč — in smo zaspali.

Ob pol 6 zjutraj je naš kuhar že vstal, zakuril in skuhal kavo. Umijemo se in spijemo kavo, nato pa — bilo je že ob 7 — ven na beli dan, da odrinemo še kakih 300 m višje, kjer nas je čakalo delo. Ko prikobacamo skozi okno na površje snega, se nam odpre razgled: — te lepote popisati nikakor ne morem. Dosedaj sem samo bral kaj podobnega, sedaj gledam na lastne oči. Doline so napolnjene z morjem bele goste megle, le vrh Dobrača, vrhovi Karavank in Julijskih Alp molijo iz tega morja kot goli, stirmi otoki. Se le sedaj te razumem, Gregorčič, zakaj si tako ljubil planinski raj! Toda kmalu bi se tudi zjokal: v deželi te lepote živi naš slovenski narod. Njegova dedna dežela je to, toda korak za korakom jo prepušča sovražniku...

Odrinili smo višje. V prostorni smučarski koči je bila nastanjena radio-postaja z ogromno anteno (en sam jambor) nekoliko višje od koče. Opazovalnica za zrakoplove je bila še višje nad južnim prepadom gore. Še dopoldne smo opazovalnico zvezali s telefonsko žico z radijsko postajo in tako svoje delo končali. Po kosilu smo zdrseli navzdol proti Mittelwald-u, kjer nas je čakal voz. Zvečer smo bili že v Beljaku.

Koroška ob prevratu

Dne 30. oktobra 1918 je Narodni svet v Ljubljani izjavil, da prevzema oblast nad vsemi pokrajinami, kjer prebivajo Slovenci. Predsednik te naše prve narodne vlade je bil koroški rojak dr. Brejc. Na Koroškem so pa vse stranke, razen Slovencev pristale na sklep, da ostane Koroška nedeljena. V Sloveniji smo ob prevratu zahtevali celotno Koroško, ki je bila nekdanj itak skoro vsa slovenska, zmernejši so omenjali gospodarsko mejo, ki bi bila nekako v črti Trbiž - št. Vid na severnem Koroškem, najmanj pa, da bodi meja vsaj sedanja narodnostna meja. Dne 2. novembra 1918 je narodna vlada v Ljubljani imenovala koroškega narodnega delavca sedanjega senatorja Smodeja za generalnega komisarja slovenske Koroške. Generalni komisariat je začel takoj poslovati v Celovcu. Dne 6. nov. so začele prodirati na Koroško slovenske čete in zasedle Mežiško dolino, Železno Kaplo in Borovlje v Rožu. V decembru je bila zasedena cela dolina Rož, nadporočnik Malgaj je pa osvojil Velikovec. Sredi decembra so Avstrijci začeli s protiofenzivo. Januarja 1919 je prišlo do premirja in je začela poslovati posebna komisija. V Celovcu je posloval komisariat še naprej in je bil 4. marca imenovan za komisarja dr. J. Hočevvar. Šele sredi maja 1919 je bil odpoklican. Med tem so se borili za Koroško na pariški mirovni konferenci izvedenci dr. L. Ehrlich in župnik J. Trunk. Da bi Jugoslavija svoje zahteve po slovenski zemlji na Koroškem bolj podprla, so jugoslovanske čete 28. maja 1919 začele zasedati in v nekaj dneh zasedle skoro vso Koroško, kolikor smo jo zahtevali na konferenci.

V Parizu niso hoteli pristati na to, da bi našo zemljo prisodili nam, ampak so določili, da bo glasovanje (plebiscit) odločilo. Razdelili so glasovalno ozemlje v dve pokrajini, južno in severno. Ako v južni izpade plebiscit ugodno za Jugoslavijo, bo še glasovanje v severni pokrajini. Če pa izpade glasovanje v južni pokrajini za Avstrijo, pa seveda pripade tudi severni del k Avstriji in sicer brez plebiscita. Brez plebiscita smo pa že zgubili Zilsko dolino. Južna plebiscitna pokrajina je segala na zahodu do Marije na Zili, na severu pa do Vrbskega jezera in nad Velikovec in jo je upravljal Jugoslavija. Severna pokrajina je obsegala predvsem Celovec in njegovo okolico (nad Vrbskim jezerom) in je bila pod avstrijsko upravo. Glasovanje je bilo določeno na 10. oktober 1920.

Z »Orli« na Koroškem 1920

Dolžnost Slovencev je bila, da storijo vse, da bo to glasovanje ugodno izpadlo. Med to delo je spadalo tudi, da so prirejale šole in organizacije izlete na Koroško in tam budile narodno zavest koroških Slovencev.

Meseca junija 1920 smo napravili k Vrbskemu jezeru šolski izlet. Pejali smo se skozi karavanski predor pri Jesenicah. Pred Ce-

lovcem smo izstopili (Vertin) in šli peš do Vrbskega jezera, kjer smo se kopali, vozili po jezeru in prepevali slovenske pesmi.

Propagandni izlet je organizirala na Koroško 1. 1920. tudi Orlovska zveza. Poseben vlak je peljal iz Ljubljane. V Mariboru smo na glavnem kolodvoru izstopili. Pozdravil nas je javno takratni mariborski profesor dr. Capuder na trgu pred kolodvorom. Z zastavami in godbo na čelu smo v dolgih vrstah korakali skozi Maribor, čez dravski most na koroški kolodvor. Pri Dravogradu smo prevozili mejo. V Sinči vasi smo izstopili in korakali peš v Dobroves, kjer je bil nameravan drugi dan tabor in telovadni nastop. V Sinčevsi se sicer odcepi od glavne proge proti

Železni Kaplji ozkotirna železnica, ki pelje mimo Dobrovasi, toda mi smo korakali peš, le orodje sta prevozila dva tovorna avtomobila. Na obširnem dvorišču nekdanjega samostana je bil drugi dan tabor. Govoril je tudi general Maister, ki je priletel na tabor z letalom. Koroški udeležencev bi človek več pričakoval in tam sem prvič zasluhlil, da je možno, da bi glasovanje slabo izpadlo...

In res se je bojazen uresničila. Za Jugoslavijo je glasovalo 41%, za Avstrijo pa 59%! In od takrat moremo na Koroško le še s potnimi listi. Karavanke so postale državna meja, čeprav so srca tostran in onstran gorovja združena, po glasovanju morda bolj nego pred glasovanjem.

Židovstvo v komunizmu

Vitko M—k.

Po naključju mi je prišla v roke starejša številka ženevskega lista »Courier de Genève«, pa sem obstal ob teh izjavanjih:

»Ruska revolucija je delo dobro organizirane stranke, ki pa ne šteje niti pol odstotka vsega ruskega naroda. Tej stranki se je množica protivila radi njenega stališča do agrarne reforme, toda prišel je čas, ko je prav ta stranka množico ukrotila s strahovladom. Odgovornosti za revolucijo, vse njeno početje, torej ne smemo iskati v množici, temveč v tej stranki; in če smo še bolj določni — v židih, ki so v stranki imeli odločilni vpliv. Danes namreč nihče več ne dvomi o tem, da je bila oktobrska revolucija v bistvu židovska.«

Prvi hip ta ugotovitev preseneti; pa je točna. Židje so se znali povsod preriti na vplivna in odločilna mesta. Tu z delom, tam z denarjem, tod s političnimi zvezami, drugod z revolucijo. Zdi se, da je danes zlasti priljubljen slednji način. Uspeh je tu kar najbolj zagotovljen. In prav komunizem, ki mu je revolucija program in izhodišče do moči in vpliva, se zdi židovstvu najbolj pripraven nauk za smer udejstvovanja, ki najprej in najgotoveje privede do uspeha.

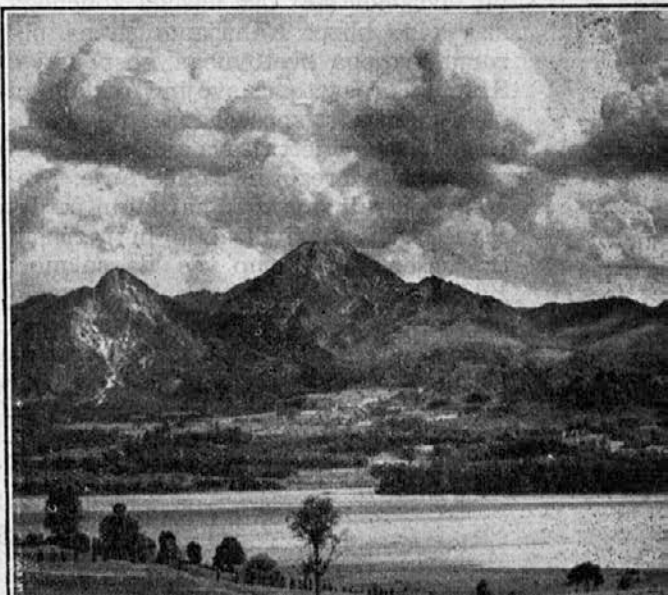
Omenili smo Rusijo. Za dokaz naj po sovjetskih uradnih listih »Izvestja«, »Golos Trudi«, »Crvena Gazeta« povzamemo, da je v sovjetskih ljudskih

komisariatih 77%, v vojnem komisariatu 76%, v zunanjem komisariatu 81%, v finančnem komisariatu 80%, v pravosodnem komisariatu 95%, v socialni preskrbi in Rdečem križu 100% vseh nameščencev in voditeljev židov.

Sicer smo pa prav o priliki obeh proslulih moskovskih procesov v zadnjem času imeli priliko ponovno slišati, da so prav vsi »očetje ruske revolucije« in vsi glavni vodje današnjega režima v Rusiji pravi in čisti židje.

Znani Žid Kohen je zapisal nekje: »Brez skrbi lahko rečemo, da je velika

Baško jezero na Koroškem. V ozadju Karavanke z goro Kepo. Baško jezero je od vseh strani obkoljeno s slovenskimi naselbinami.

socialna ruska revolucija bila izvedena od židov.»

Pa ne samo ruska boljševiška revolucija, tudi druge revolucije, posebno tiste, ki imajo za parolo marksistična gesla, so bile v rokah židov in tako-rekoč revolucije židovstva. Tako n. pr. madjarska revolucija, ki je 22. marca 1919 ustanovila »Republiko madjarskih sovjetov«. Predsednik tedanje vlade A. Garbai (preje Grünbaum) je bil žid; dalje: minister vojske Bostance (Bienenstock), minister pravde Ronai (Rosenstengel), minister financ Varga (Weichzelbaum), minister mesta Budimpešte Vince (Weinstein), policijski minister Moritz Erdely (Einstein) in drugi. Zraven tega pa so bili skoraj vsi ti tudi člani framasonske lože. Tudi znani krvnik Szamuely je bil žid.

V revolucionarnem pokretu v Nemčiji so vodili glavne posle tudi židje, kakor: Liebknecht in Rosa Luxemburg. Enako seveda tudi ob priliki bavarske revolucije.

Vidimo torej lepo, da so se židje znali povsod vsidrati na važna mesta, da bi lahko tako dosegli svoj smoter ali se mu vsaj približali, namreč svetovno gospodstvo.

Razjasnilo nam bo njihovo prizadevanje pismo, ki so ga na estonski meji dobili pri boljševiku Zunderju, ki je tudi žid. Tole pismo, ki je bilo izdano od glavnega odbora petrograjske sekcije »Internacionalne lige židov«, pravi: »Izraelov sin! Čas našega končnega slavlja je blizu. Nahajamo se na obzorju svojega svetovnega gospodstva. S svojo prosveto in svojimi razlagami smo razrušili spoštovanje in vero v Boga, ki nam je tuj. Na takšne dogme smo zvrnili prezir in zaničevanje. Zrevolucionirali smo med narodi in po državah njihovo civilizacijo in razrušili tradicijo. Storili smo vse, da se moči židovstva uklone vsak narod in smo prisilili narode, da pokleknejo pred nami. Toda, bodi vkljub temu oprezen, Izraelov sin. Naša zmaga je blizu, ker raste naša politična in gospodarska moč istočasno z našim vplivom na ljudsko maso. Kupujemo državne papirje

in zlato in tako obvladujemo vse svetovne borze. Oblast je naša, toda bodi oprezen! Vedi, da ne smemo računati na nič, ker se lahko vse okrene proti nam, mi moramo zmagati sami.»

Tu nam je v glavnih obrisih označeno vse stremljenje in vsi napor židovstva. Vladati vsemu svetu v vseh pogledih. Najvažnejše je pa za žide dvojje: politična in gospodarska oblast.

Ako se nekoliko ozremo okoli po svetu, ako pregledamo tudi nekoliko zgodovino pretekle dobe, bomo videli, da smo imeli in še imamo žide v vsaki državi na takšnih mestih, kjer so lahko nemoteno vplivali na vse politično življenje in delo držav. Vodili so zunanjo politiko, vodili tudi notranjo politiko posameznih držav na popolnoma svoj značilen način. Najbolj ugaja židovstvu diktatura, ker se le z diktaturo lahko iznebijo vseh tistih zaprek, ki jim ovirajo njihovo pot do oblasti v političnem življenju.

Poglejmo le predhitlerjansko Nemčijo, kjer so politično, še bolj pa gospodarsko vodili vse življenje židje. Hitlerjevo gibanje je pa uvidelo, kaj grozi od takšne nadvlade židovstva, zato je bil njegov prvi Hitlerjev odlok, ko je združil politično oblast v svojih rokah: »Židje iz Nemčije!« —

Pa tudi v drugih državah so poskrbeli, da so vsaj postavili svoje eksponente na odločilna mesta v političnem življenju in vodstvu, če se jih niso mogli polastiti sami. Značilno pa je, da se znajo židje zelo dobro prilagoditi vsemu življenju, razmeram in običajem v posameznih državah in posameznih deželah. Na zunaj prevzamejo vse značilnosti dotičnega naroda ali države, priključijo se kakšnemu političnemu gibanju, kjer pač kaže, da bodo imeli največ uspehov in tam se skušajo polastiti oblasti. To pa znajo vzeti v svoje roke prav temeljito.

Naj navedem le neko rusko anekdoto, ki marsikaj pove in razjasni:

V Moskvi na Glavnem trgu sta se sestala dva prijatelja, ki se redko vidita, ker stanujeta v različnih krajih. Oba sta žida. Pa vpraša prvi: »Kako

je dragi Aron, pri vas?»

»No, dragi moj David, ni slabo.«

»Kdo je pri vas predsednik sovjetov?»

»Eh kdo, znaš znanec in prijatelj Mojzes!«

»Kdo je pa podpredsednik?»

»Moj sosed Jozua.«

»In odborniki?»

»No, vsi so naši znanci in prijatelji, le neki Vasilij Ivanovič, ki ga ti gotovo ne poznaš, je Rus.«

»Vraga, pa še praviš, da ni slabo! Ti prekleti Rusi se povsod vtikajo zraven!« je jezno zaključil razgovor David.

Toda židje se ne zadovoljijo le s politično oblastjo. V svojih rokah morajo združiti pred vsem gospodarsko oblast, dalje pa hočejo seveda tudi vplivati na kulturo. In tu so želi še vse večje uspehe. V svoje vezi so vklenili gospodarstvo vsega sveta. Pokupili so pri vseh važnejših podjetjih večino delnic, v svojih rokah so združili državne papirje v posameznih državah, prevzeli so povsod večja dela in podobno. V njihovih rokah se je združil polagoma velik del svetovnega kapitala, da z njim vladajo svetu in so tu skoraj že dosegli svoje smotre. Že od davno so bili znani židje kot prvi finančniki in najbolj premeteni trgovci.

Pa tudi na kulturo skušajo vedno bolj in bolj vplivati. Znano je n. pr., da imajo židje v svojih rokah večja filmska podjetja in tako brez skrbi diktirajo vsebino in namene posameznih filmov; enako imajo v svojih rokah skoro vse izposojevalnice filmov. Pa tudi časopisje imajo dobro razvito in močno razširjeno. Med širokimi sloji skušajo rušiti vsakršno versko prepričanje, ki nasprotuje njihovemu smotru, posebno seveda krščanstvo. Tu jim pomagajo posebno prostozidarske lože, v katerih imajo premoč. Znani nemški vojskovodja Ludendorff je posvetil vse svoje delo po svetovni vojni borbi proti prostozidarstvu. Nekoč je rekel: »Framasonstvo — to je židovstvo! Framazoni služijo le namenom židovstva, namreč požidovljenju ljudstva in ojačenju židovske oblasti nad ljudstvom.«

Toda židje se ne bore le za oblast nad svetom — ne, oni se bore tudi za zemljo, za svojo, lastno zemljo. Posebno v zadnji dobi so se obrnili židje tja proti svoji nekdanji domovini — Palestini in postavili so si svoj drugi smoter — židovska država Palestina. Povsod se usedajo in zajedajo, da tako zbirajo zemljo v svojih rokah. Nase-ljujejo in obdelujejo doslej skoraj nenaseljene in sploh neobdelane predele Palestine, posebno okoli Mrtvega morja. Arabcem iztrgavajo iz rok zemljo, posebno oranžne nasade in izrivajo tako počasi vse iz Palestine, ki ji naj zasije židovska zvezda.

Videli smo, da se Judje družijo s komunisti, da so si znali zagotoviti najvplivnejša mesta v sovjetskem režimu, prevzeli so vodstvo framesonskih lož, zbrali so v svojih rokah svetovni kapital, da tako brez težav vplivajo na svetovno politiko, gospodarstvo in kulturo in tako služijo poklicu vseh židov — boriti se za vladno nad vsem svetom. V svojih rokah imajo skoraj vse tovarne lepotic, alkoholnih izdelkov in drugih strupov, ki uničujejo človeštvo. Prostitucija je judovska institucija, svobodna ljubezen je zrasla na njihovem zeljniku. Sami seveda živijo popolnoma drugače; dobro vedo, da morajo ohraniti sebi zdrav in mnogoštevilen zarod, da bo močen njihov mednarodni položaj. Čeprav so največje alkoholne tovarne v njihovih rokah, sami ne uživajo alkohola; namen alkohola je, da polagoma uničuje in degenerira ljudstvo, ki je židovstvu zapreka na njihovi poti. Šminke, puder, parfumi — vse to so židovski produkti. Razumljiv nam bo zato hitlerjanski ukaz, ki pravi: »Die deutsche Frau trägt lange Haare! Die deutsche Frau schminkt sich nicht!«*

Danes se udinjajo židje seveda nacionalizmu, da se preko njega dokop-ljejo do odločilnih političnih in gospodarskih mest. Zveze framazonstva in boljševizma so židovsko delo. Fram-

* »Nemška žena nosi dolge lase! Nemška žena se ne barva!«

zonstvo pripravlja pot komunizmu, ki naj podminira v posameznih državah in jih tako pripravlja za nastop židovske nadvlade.

Tako skačejo iz nasprotja v nasprotje. Pa kaj zato, ko je vse to le sredstvo za dosego smotra, ki je vse druge. Saj vse židovstvo, ki je raztreseno po vsem svetu, živi za eno samo idejo,

morda celo fiksno idejo — namreč — za svetovno nadvlado!

Danes imajo Judje v svojih rokah svetovni kapital in s krutim kapitalističnim sestavom uglajajo pot revoluciji proletariata. Judje hočejo izvesti revolucijo! Pa ne radi revolucije same, ampak radi svojega računa, ki jim to pot in ta način dela priporoča: Spreglejmo in opazujmo!

Velika pravda

Povest iz Hoste. — Napisal Joža Vovk. (Nadaljevanje)

Pri Bizjaku je počasi vse oživilo. Že več mesecev je, odkar je umrla Roza; nekaj časa so bile zanj maše bolj pogoste, počasi so pa pojenjale. Bizjak je polagoma pozabljal, zato so se pa začele zbirati nove skrbi. Delo, dolg, pravda in polagoma se je začelo čisto tiho oglašati tisto, kar se mu je pred nedavnim zdelo še grdo in greh. Hiša je bila pravzaprav brez gospodinje in tudi na to je Lovrenc moral vsak dan bolj resno misliti. Seveda je gospodinja Franca, celo dobro je gospodinjila, a posel je le posel, domač ni in človek ne more tako živeti z njim, kakor bi rad, ne more mu toliko zaupati, je le tujec pri hiši. To je dobro vedel Lovrenc, da bo gospodinja moral dobiti, a kje, kako, katero, tega pa še ni prav nič pomislil. Kar nekam nerodno mu je bilo, kakor da si sam ne more prav nič pomagati. Da bi mu kdo kaj svetoval? Spet težko, saj nima takega človeka in če bi ga tudi imel, saj bi ne stopil do njega, ne upal bi si ga povprašati. Zdelo se mu je pa, da s to zadevo prav dolgo ne bo mogel več odlašati, morebiti še celo leto ne.

Tako je bilo, a vse bolj važna je vsak dan postajala pravda s Posavcem. Pričakoval je, da bo vsaj sestra Franca prišla in bo skušala posredovati med obema, pa je ni bilo. Iz tega je Bizjak sklepal, da jo je Posavec čisto pridobil na svojo stran, celo to je mogoče, da ji je prepovedal iti k Bizjaku. Da bi se pa zavoljo tega sprla, za to pa Franca ni, predobra je in premeška in prerada uboga. Naj je že bilo tako ali tako, odkar se je pletla tista reč med Bizjakom in Posavcem, France ni bilo več blizu.

Čez par tednov je župan poklical k sebi Bizjaka in Posavca. Bizjak je šel in še vedno je upal, da se bosta poravnala, a Posavca ni bilo k županu. Bizjaka je to seveda podžgalo in še toliko bolj, ker je zdaj čisto jasno videl, da se Posavec zlepa ničesar ne meni. »O, prišel bo Posavec, prišel, pa ne k županu, kam drugam!« je rekel Bizjak županu, ta pa pač ni mogel pomagati. Skomizgnil je z rameni in ga vprašal, če bi morebiti Bizjak popustil. Takoj bi, je rekel Bizjak, če bi Posavec le

malo dobre volje pokazal. Če pa noče, pa on tudi ne more pomagati, se bosta pa drugod zgovorila!

Čez nekaj tednov so že imeli obravnavo. Bizjak je peljal priče, nekaj starih sosedov. Povedali so, da voda zdaj drugod teče, natančno pa prav za prav ni nihče vedel, kje je prej tekla. Tudi Posavec je rekel, da ima nekaj prič, pa da jih ni seboj pripeljal, da se mu preneumno zdi. Bo jih pa, če bo treba. Tako niso še nič opravili in nejevoljni so šli domov.

Pri Podnartovcu seveda niso mogli kar tako naprej. Dan bo tako pri kraju, saj ni vredno, da bi se človek kakenga dela lotil. Bizjak je nalijal vina in tako so kmalu prišli do besede, pili niso za žejo, tudi na jezo ne, kar tako.

V gostilni ni bilo dosti ljudi, saj je bil delavni dan, Kajžnikov Jur je pa le prišel od nekod.

»Bog te je poslal, Kajžnik! Kje pa vendar šantaš, saj te nisem videl že sedem hrvaških let!«

»Po svetu in pri ljudeh, najraje pa pri pijači,« je odgovoril počasi, skoz zobe je tiščal besede in smejal se je rad. Imel je svojo bajto v bregu nad vasjo, par njiv zraven in nekaj drevja. Včasih je še kravo redil, potem kožo, zdaj se je naveličal, svet dal v najem, metle je delal, nekaj mu je že vrglo vse skupaj, živel je pa bolj pri dobrih ljudeh. Tudi beračiti je šel, seveda bolj daleč kam, doma nihče ne berači rad. Na desno nogo je šantal; pravil je, da mu je še fantinu smreka pokvarila nogo, drugi so pa spet vedeli povedati, da je to staknil pri tepežu.

»Ali si se spet kje ženil?« ga je podražil Bizjak.

»Beži no, saj se še ti ne moreš, se bom pa jaz,« mu je osmodil nazaj, položil palico k peči in sedel za vrata. K mizi ni nikoli rad prišel, vselej je imel kozarček trdo pri zidu za vrati in sedel zraven. Z njegovo ženitvijo je bilo pa takole: Ko je bil še mlad, so pravili, da se je oženil. Dobil je pa od sile sitno babnico, s katero se je še prvi dan spril in

mu je potem kmalu ušla. Zdaj so ga pa radi dražili, če se ženi in na to je bil zelo hud.

Stari Blažek se je pa spomnil: »Jur bo najbolje vedel, za Lipnico je pasel svoje dni...«

»No Jur, ti nam povej, ali pod Melmi teče danes Lipnica še tam kakor je takrat, ko si še ti pasel!«

»Meni je presneto malo mar, če bi začela teči nazaj v Kropo!«

Jur je pošteno nataknen. Ujezili so ga s tistim o ženitvi. Pri mizi so ga skušali spraviti v dobro voljo. Bizjak je skrivaj naročil zanj osminko in ko jo je dobil, se mu je kar samo nasmejalo in postal je brž bolj prijaznih besedi.

»Saj veš, Bizjak ima s Posavcem tožbo za tisti svet pod Melmi. Ti si pasel, boš menda vendar vedel, kje je voda tekla!«

»Pod Melmi? O, tisto pa. Saj še ni štiri-najst dni, ko sem širil za vodo. Za češminom sem stikal. Precej se je spremenilo. Samo to vam povem: Ko sem pasel doli, sem imel bajto. Tista bajta bi danes stala na drugi strani vode, tam pri smrekah nekje. Zraven je bila skala, tisto skalo so potem razstrelili, ko so delali cesto v Kropo, pa vi tega ne pomnite.«

»Seveda ne pomnimo,« je rekel Bizjak. »Zato boš pa ti najboljša priča. Ali bi upal priseči ali vsaj pred sodnijo povedati, kako je bilo?«

Jur se praska za ušesi.

»Nak, s sodnijo pa nisem še imel nikoli opravka in si ga tudi na stara leta ne želim. Nak, na sodnijo pa ne!«

»Kaj pa je vendar to? Ne bodi otrok, moško govori. To še ženske ni vredno. Saj boš plačano dobil, pošteno plačano, sam ne boš dal ničesar, samo povedal boš.«

»Nak, nak, prav nič rad ne.«

Jur se upira, čeprav ne ve, zakaj. Če ni še nikoli na sodnijo hodil, prava reč, saj ni on tožen. Kogar za pričo pokličejo, mu že s tem pokažejo, da ga imajo za poštenjaka in pričati res more samo pošten človek. In Bizjak bi mu povrhu še kaj primaknil, če bi šel. Vse to pač verjame, a da bi šel pričati, s tem se ne more sprijazniti.

Jur pije v drobnih, kratkih in pogostih požirkih, obraz se mu počasi zasveti, a vendar njegova trdovratnost ne poneha. Kaj bo on hodil na sodnijo, stari dedec, pa še za pričo, tako nerodno je to.

Tudi Bizjak pridno naliva, liter je brž prazen in Podnartovec mora prinesiti drugega, tretjega.

Zunaj se je zvečerilo. Prižgali so luč. Za hišo je priropotal vlak. Postali so precj glasni in so ugibali, kdo neki bi mogel pričati za Posavca.

»Oh, prič bo imel kot smeti,« je nekdo pribijal. »Tistim kajžarjem za poljem bo žganja dal, pa bodo vedeli vse, vse bodo natanko pokazali.«

»Beži, beži, kaj smo pa mi?«

»Neumen je Posavec, da se je spustil v

tožbo, saj mora zgubiti. No, kdo pa more zanj kaj vredno pričati. Komisija bo prišla k vodi, tam bomo pogledali, rekli tako in tako, pa bo Posavec zdrčal, da bo kaj! Saj se ne more ta stvar prav nič drugače sprevreči!«

»Tako je,« je rekel Bizjak, ves razgret in smejoč se, zadovoljen in kar vesel, da bo šla tožba naprej. Plačeval je, drugi so hoteli primakniti, pa ni pustil, vse je sam uredil. »Zdaj pa pojdimo, Jur! Saj boš, kajne, no, pa se bomo že še zmenili!«

Jur je šele pred vrati začutil, da je prav za prav spet po dolgem času malo pijan, noge se mu čudno medejo. Nič ne de, saj ni prvokrat in če Bog da, tudi zadnjokrat ne, do svoje bajte bo pa že prikrevsal, pot pozna kakor star konj.

Do ovsiškega mostu so šli skupaj, potem pa Jur na svojo.

»Drži, Jur?« ga še enkrat vpraša Lovrenc.

»Eh, nerodno, nerodno. Bomo že videli.« In je odkrevsal čez most, drugi pa po cesti in potem čez brv. Vso pot so bili glasni, kakor da vola prodajajo trdemu mesarju.

»Ne dam se, — pa se ne dam!« je zategoval Bizjak in kretel spredaj s težkim korakom, a šli so še dokaj dobro, čeprav se je že skoraj stemnilo.

»Prav imaš; dovolj trapa bi bil!«

»Ni dosti, da ti voda nagaja, zdaj ti bo še ta potuhnjenc v škodo lezel! Posavec; seveda, diši mu svet, diši, zato ga pa ščiplje. Tako pomalem, lepega dne se bo spravil nad smreke, le verjemi mi, ta človek je lačen kakor ciganski pes.«

»Smrek pa ne bo.«

»Saj mu ni treba pustiti.«

»Sam jih bom posekal, da mu ne bodo skušnjav delale; dvakrat bi mu res ne bilo treba reči, naj jih spravi.«

»Kar sam jih potolci, to bo še najbolj varna pot.«

»Le vkup držimo, sosedje!«

»Vkup, tisto pač, drug za drugega.«

Ko so prilezli na polje, je bilo že čisto temno. Za mejo je pela sova, po travi so se oglašali murčki, na Dobravi je zateglo lajal pes. Po kajžah so gorele luči, na kmetih je vladal mir, kakor da že vse spi. Zemlja prijetno diši, rž je že v klasje zlezla, čez turščico vleče veter, da listi šume, kakor bi kdo gazil po njivi. Nekje nad glavami zakroži opotekajoč se netopir. Može pa molče, tako slovesno in pobožno, kakor da bi vsak zase po tiho molil. V polju so, čez polje gre vsak kmet dostojanstveno kakor po cerkvi.

Le Bizjak prav nič ne misli na zemljo, na kateri stoji, ves omotičen sega v mislih naprej, nekam proč, tja doli za Lipnico, na oni mali kos zemlje. Misli mu legajo, skuša se umiriti, a pijača ga je razvihrala, da stiska zobe.

»Nak, ne dam se pa ne!«

Šele ko je domov prišel in mu je Franca večerjo prinesla, je spet vedro pogledal po

hiši in Franci naravnost v oči. In v tem trenutku ga je obšlo občutje, tako tuje in ne- navadno kakor še nikoli. Franca ga je pogledala tako čudno vprašujoče, da ga je v hipu postalo sram, sram pred Franco.

»No, da, opravili nismo nič in mislim, da sem malo pijan. Saj človek ne more domov, ko pa družino dobi, saj veš.«

Kako čuden je postal, si je mislila Franca, ko se je pred njo opravičeval. Ni mogla prav spoznati, ali iz srca govori, ali se v resnici sramuje, saj mu gre vendar kar na smeh. Ali pa je tako pijan.

»Kako da niste nič opravili?«

»Prič bo še treba, posebno Posavcu. Jaz jih imam dovolj in še jih bom dobil.«

»No, potem pa še ni konca. Le pobrigaj se, dokler je čas.«

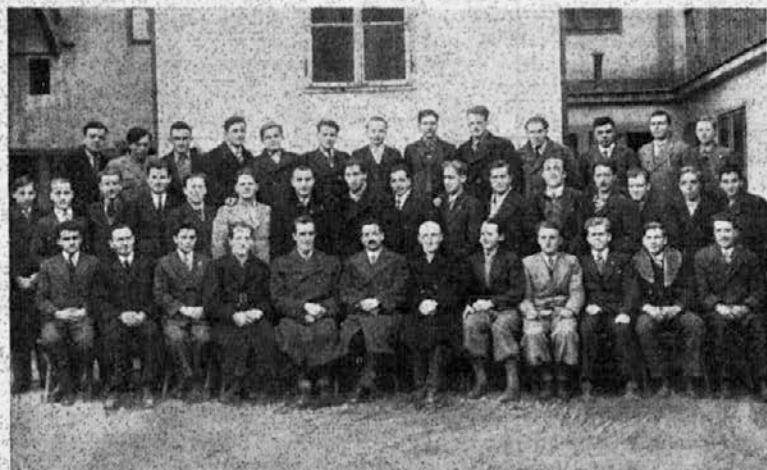
»Dokler je čas, o, lahko ga bomo, ga bomo.«

»Za božjo voljo, če pa tu propadeš, je pa vse skupaj nič.«

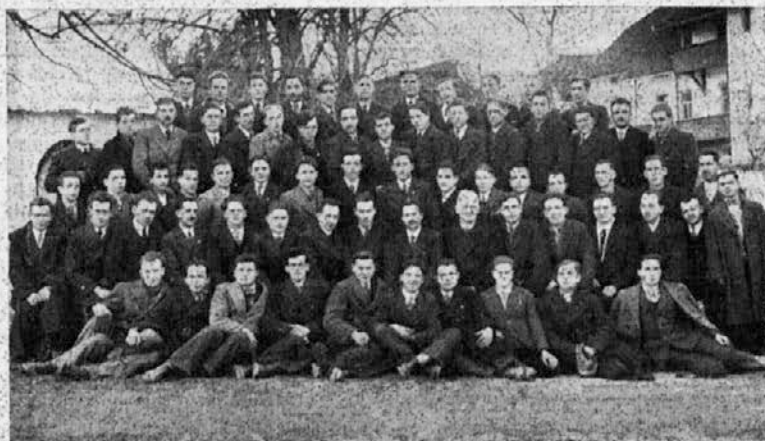
Lovrencu so bile njene besede všeč in sam ni vedel, kako je to bilo, da je na njene besede toliko dal. Zdelo se mu je, da je ona

zelo potrebna pri hiši, pridna je, pa vselej najde pravo besedo. Gospodinja pa kakor malokatera. Od tistega časa se je Lovrenc večkrat zalotil v mislih na Franco. Sprva sam ni niti opazil tega, čisto samo od sebe mu je prišlo in nič ni vedel, zakaj. Teh misli tudi ni preveč odganjal, nasprotno, če je tako prišlo, je rad govoril z njo. Povpraševal jo je marsikaj ni zelo dobro mu je delo, če je pritrdila njegovi misli in če je videl, da o kaki stvari, za katero ni bil prav gotov sam pri sebi, meni prav to kakor on. Ona je pa seveda tudi brž pograbila za vsako besedo in njegovo obnašanje ji je bilo kaj všeč, tako da je nazadnje še sama iskala prilike za razgovor, za vsako stvar ga je šla vprašat, kako naj naredi, čeprav je sama bolje vedela kakor on. Navsezadnje, si je na tistem mislila, bom še pri hiši ostala kot gospodinja in ne več kot dekla. Teh misli seveda nikomur ni povedala, tudi drugi dekli Tini ne. Lovrencu bi pa vendar rada šepnila na samem kje o tem, pa ni upala; bo bolje, če sam začne; previdnost je vselej boljša kakor zaletavost.

(Dalje prih.)

Prvi tehnični tečaj
celjske podzveze
Z. F. O. v Celju 7.
do 10. januarja 1937
(Glej »Kres« št. 2.,
1. 1937.)

Udeleženci tečaja
celjske podzveze
Z. F. O. na Brdcih
4. in 5. jan. 1937
(Glej »Kres« št. 2.,
1. 1937.)

Trije božji fantje

Po J. G. Oberkofflerju Janez Pucelj.

ZVONAR

(Nadaljevanje.)

In zdaj, ko visi novi zvon v zvonišču, je prišlo kakor vročica nad mladca. Jutri je dolgo zaželeni dan, kakor spolnitev vseh sanj leži pred njim. Slednjič, jutri slednjič, je Velika Maša.

Temno je stal fant zjutraj na Velike Maše dan na vratih Štambuharjeve hiše. Nobene cvetličice ni imel na klobuku. »Ne potrebujem jih!« je rekel dekletcu. Tedaj pride mati venkaj. Za časek ji počije oko na mladcu. Nato opomni mileje: »Matevž, župnik ti vendar ne more dovoliti, da bi šel med veliko mašo v zvonik. Tam danes ni prostora za majhne fantičke.«

»Brezce sem jim prinesel in župnik so se samo smejali in rekli: Ljubše mi je, da vihtiš kadilnico, kakor da bi zvonil.« Grenko mu trzne čez obraz. »Sem se tako veselil tega dne,« se kuja.

»Oče tudi noče. In prav ima.«

Naglo prime štambuharica dečka za roko. »Matevž, na Velike Maše dan doprinesi to žrtev nebeški Materi.«

»Mežnar mi je dovolil.«

»Res! Pa ni sicer rekel nič drugega?«

Izprašujočega pogleda materinega dečko ne prenese, okleva: »Je, če dovolita oče in župnik.«

»Vidiš? No le pojdi, greva, Matevž!«

Stari štambuhar stopi skozi vrata.

»Marjeta, kaj je s fantom?«

Vzkripljivo jezo potolaži očetu mati.

»Pravim fantu, da naredi naši ljubi Gospe večje veselje, če bo ministriral, kakor če gre zvonit v zvonik.«

Mladec se razlije v solze.

»Oče, pa jaz sem se včeraj do smrti mučil.«

Kakor ranjena zver toži: »Dajte, da grem samo to pot!« Povzdigne roke: »Moje edino veselje!«

Mati poboža dečka po laseh: »Otrok, očeta moraš poslušati!«

»Povedal sem mu.« Kmet se okrene na pot proti cerkvi. »Da mi ne prideš prepozno k veliki maši,« se obrne še enkrat nazaj.

Molče gresta štambuharica in fant doli v vas. Matevž si otare solze. Mahoma mu zaplapola vroče v oči: »In opraskal sem se do smrti!«

Vse moledovanje sinoči ni nič pomagalo! Župnik se je dobrovoljno smejal, kakor da prošnje dečkove ne vzame zares. Pa ključar je vedel, kako zares je mladcu pri srcu. Zato mu je za tolažbo podaril krivce ruševca, ki ga je bil župnik ustrelil maja meseca na Kamnu. Tudi oče je zapovedal: »Izbij si iz glave!« Nič drugega. Pri tem si je štambuhar mislil pri srcu: Trd oreh je to. Pa po-

darim fantinu za njegov včerašnji trud in muko dva mlada zajca v hlevu.

»Moli, Tevž,« mu še na cerkvenih vratih veli mati. Mladec pobiti v zakristijo.

Matevž obleče rdečo haljo in vrže nase ko-retelj. Župnik mu pokima. Toda dečko postane mračen. Ne govori, še šepeta ne. Kar mu povedo drugi ministrantje na uho, ga ne zanima.

Sedem ministrantov, Matevž zadnji, gre pred patrom Krištofom iz zakristije. Pater gre na prižnico. Ko zagleda štambuhar fantiča pri oltarju, si misli: »Še enega zajca dobiš.« Štambuharica si oddahne: »Zahvaljena bodi, nebeška Mati!« Mala Skončarka pa, ki kleči spredaj v šolskih klopih, zre na svoj praznični šopek in izbira z nežnim očesom najlepšo cvetličico za Matevža. Da mu jo domov grede.

Fant pridige ni nič slišal. Mislil je samo: »Pri evangeliju zazvoni. Ljudje imajo kruto srce. Ne razumem jih. Zastonj sem si včeraj opraskal noge!« Zaškriplje z zobmi. Okrog velikega oltarja pahljajo brezove vejice. Pahljajo rahlo v svetem jutru. Sklanjajo se in svetli lističi drhte spoštljivo pred Najsvetejšim. Matevžu šume breze kakor velikanski gozd. Udarjajo in besno vrše z vejami, kakor da se obupno branijo viharja, ki hoče navaliti na nje. Mladec se splaši. Pridiga je minila. Potuljeno koraka z ministranti v zakristijo.

Toda preden se začne velika maša, zapoje zvon pri zakristijskih vratih trikrat trdo in pronikavo. Matevž ga je potegnil z jezo roko. Mogočno zapoje orgle in preglasijo nevoljni zvok.

Sveto opravilo ne gane fantiču srca. Vri-kajoča glorijska mu ne prodre v dušo. Šumenje orgel, rogov in trobent se mu izgublja motno mimo senec. Bleščeči se plameni sveč mu ugašajo slepo v očeh. Vendar se mu še vedno trga iz globine srca vihrajoči krik: »Mati Marija! Mati Marija!«

Tik pred slovesnim evangelijem prevzame dečka silen nemir. Zdaj zazvoni veliki zvon! Matevž prisluhne in pozabi dati levitu kadilnico. »Matevž!« Matevž se opoteče. Matevž spet okrepi in obraz mu je kakor brezduh.

In zdaj zazvoni veliki zvon prvikrat!

Zabobni v preradost Lukovega evangelija o Mariji, ki si je izvolila najboljši del, ki ji ne bo odvzet vekomaj. V šumenju zvona, svečanem in velikem kakor kipenje valov, ki se čez nje preliva sonce, plavajo božji angeli gori in doli in plava Marija proti nebesom. Iz valovanja glasu, ki se širi kakor oblak, stopajo vitez Jurij in škof Nikolaj in Janez, gospodar vetrov, Mariji naproti in pripogibljejo koleno pred nebeško Kraljico. Vsa so-seska stoji pod pesmijo zvona. Srca drhte

od veselja ali frfotajo kakor vesele ptice, hvaležno in blaženo, v viharju zvočnega valovanja. Ponos se budi v srcu faranom, kajti vsi so prispevali po svoji moči za zvon. Mnogim privre vroče v oči. Ko nam kdaj zazvoni na zadnji poti na pokopališče, nam zakliče s svojim glasom usmiljenje ljubega Boga in opomni naše prijatelje in sorodnike, da naj molijo za naše uboge duše. Brezglasno prisluškuje vsa cerkev. Nihče se ne gane. Samo glas evangelija zveni v morje glasov. Vendar je neznansko gibanje v srcih vsem, ki le polagoma, polagoma upada.

Matevž kanejo solzice čez prežaljena lica. V bolesti mu trza okrog ust. Za trenutek mu odpovedo kolena. Da bi se dvignil in da bi se zgrudil, tako se menjava v duši dečku. Mahoma pa mu leže pajčolan čez srce. Strahovi, da bi prestopil prepoved, polagoma ginejo; vzdihljaji za pomoč v divji skušnjavi izgubljajo moč in silo, trudni se zgrudijo sami vase. Neznanska nemoč je prevzela mladca.

»Po sanktusu pri spremenjenju zazvoni spet,« reče Matevž tiho predse in se nasmeje. »Zazvoni spet pri spremenjenju...«

Med predglasjem sliši dečko na tenka ušesa, kako brni zvonilce. Velikega so zamajali. Že pojo na koro hozana. Matevž koraka trudno v zakristijo po kadilnico. Kadar bodo povzdignili presvete podobe, jih bo kadilo obkrožalo kakor molitev.

»Tedad bo spet zazvonil in jaz bom gonil kadilnico, oni zgoraj v zvoniku pa bodo gonili velikega,« premišlja Matevž, medtem ko nalaga iz žerjavnice oglje v kotliček kadilnice.

Pa Matevža ni s kadilnico nazaj k oltarju. Tretjič zavriska gorj na koro hozana. V nekaj minutah pride Zveličar živ in resničen na oltar. »Grem,« zavriska divje v dečkovem srcu. Prepoved, posvarilo, opomin, vest, vse je dečku za hip ohromelo. Nato se mu zavrtinči in zasuka vse navskriž.

(Dalje prihodnjič.)

MED SLOVENSKIMI FANTI

VOJNIK

Pet let je ravnokar poteklo, kar smo se vojniški fantje oglasili zadnjič v »Kresu«. Potem je pisal o nas le »Naš dom, ki je postal naše štajersko (ali lavantinsko) glasilo. Vendar pa smo kmalu spoznali, da moramo slovenski fantje imeti enoten fantovski list, in smo veseli danes, da se je to zgodilo.

In zdaj o našem delu v tem času par besed.

Pol leta po razpustu naših društev in s tem fantovskega odseka smo ustanovili fantovski odsek Katoliške akcije. Nato se je osnoval pri nas dekanjski odbor fantovskih odsekov in spomladi l. 1934. sta tekmovala iz naše dekanije dva odseka, to je mi in Šmarčani. (To leto smo se prvič po razpustu »Orla« udeležili prosvetnih tekem. — Čudno; poprej, ko je tri leta obstojal fantovski odsek, se nismo nikdar udeležili tekem. Bili smo namreč silno zaposleni s prirejanjem iger.) Leta 1934. je odnesel zmago pri tekmaš odsek Šmartno v Rožni dolini. Drugo leto (1935.), ko smo spet tekmovali s samo šmartinskimi fanti, pa smo dobili zmago mi. Lansko leto smo se udeležili prosvetnih tekem v naši dekaniji samo vojniški fantje. Tekmeca torej ni bilo. — Kako bo letos? Dobili smo sedaj še tri odseke v naši dekaniji, t. j. Dobrna, Nova cerkev in Frankolovo. 17. jan. letos je bilo pri nas ustanovljeno okrožje fantovskih odsekov, ki obsega novocerkovsko dekanijo. — To bo tekma!

In drugo naše delo? Udeležili smo se lani Slomškovihi dni v Mariboru. Sedem jih je šlo s kolesi, drugi pa so se dežja zbal in so jo mahnili z vlakom. Spreveda po mestu smo

se udeležili z našo fantovsko zastavo. Pri proslavi 25-letnice našega Izobraževalnega društva smo sodelovali z zborna deklamacijo in s simbolično vajo: »Lepa naša domovina«. Da se naši fantje usposobijo za praktično organizacijsko delo so se pridno udeleževali raznih tečajev. Tako se je udeležilo prosvetnega socialnega tečaja v Sv. Juriju sedem članov; organizatoričnega tečaja v Celju trije člani, tečaja za okrožne odbornike v Ljubljani eden, tečaja v Brdcih eden, in tehničnega tečaja v Celju trije. — Da bo lepša naša bodočnost, smo osnovali tudi »mladec«. Začeli smo s športnimi vajami. — Dovolj! — Fantje, zastavimo vse naše mlade moči za delo pri fantovskem odseku. — Bog živi!

PTUJ

Tudi tu na Ptuj smo se zgenili katoliški fantje in smo ustanovili svoj fantovski odsek, ki se želi pridružiti vsem fantovskim odsekom, ki že orjejo znova ledino našega katoliškega in slovenskega prerojenja.

Dne 24. januarja smo imeli ustanovni sestanek, kjer smo izvolili svoj odbor, ki se je na seji konstituiral takole: Predsednik: Košančevac Lojze, podpredsednik: Arnuš Martin, tajnik in blagajnik: Lavrič Janez, odborniki: Praper Cvetko, Voda, Gunžer, Brenčič, Janžekovič in Musek.

Duhovno vodstvo je blagovolil prevzeti gospod gvardjan p. Mirko Godina.

Začeli smo že z delom, ki ga po navodilih lepo nadaljujemo. Obdelujemo telovadno in prosvetno snov in se pripravljamo na tekmovanja, da bomo lahko zastopali vredno naš ptujski fantovski odsek. — Bog živi!

Knjige in časopisi

Leopold Andrée, **Elektrika**. Celje (Družba sv. Mohorja), 1936. Strani 162.

V zadnjih letih so se izvršila v naših krajih velika dela za izvedbo elektrifikacije vsega ozemlja naše banovine. Radi tega je zelo naraslo zanimanje za elektriko v vsem našem narodu. Mohorjeva družba je radi tega zelo ustregla najširšim plastem ljudstva, ko je izdala poljudno napisano delo o proizvodnji, rabnosti in nevarnosti električnega toka.

Knjiga je zasnovana v obliki razgovorov med učencem in učiteljem ter obravnava vsa teoretična in praktična vprašanja iz teorije elektrike in elektrotehnike, dodaja pa obilno zgodovinskega in statističnega materiala o elektrarnah in elektrifikaciji na našem ozemlju. Zelo raven in nujno potreben je dodatek, ki govori o nevarnostih z električnim tokom in njih preprečitvi.

Knjiga je bogato ilustrirana, saj ima 131 glavnih slik med besedilom ter mnogo ilustrativnih prikazov iz področja elektrike ob robu, razen tega prinaša dva zemljevida, katerih prvi govori o elektrifikaciji Dravske banovine, drugi pa prikazuje sedeže in stanje elektrarn v naši državi.

Pomembnost knjige je še v tem, da je izšla med rednimi članskimi publikacijami za leto 1937, ter se tako razširila kar najbolj med ljudstvom. Potrebno je, da ima vsaka slovenska hiša ta priročnik stalno pri rokah, da se tako vsakdo pouči o pomenu, koristi, pa tudi nevarnosti električnega toka in električnih naprav.

P. K.

Charles Dickens — Oton Župančič, **Oliver Twist**. Celje (Družba sv. Mohorja), 1936. Mohorjeve knjižnice zvezek 87. Strani 550.

Dickensova zgodba o Oliverju Twistu je Slovencem znana, saj bo tega že skoro 25 let, odkar smo jo dobili v prvem prevodu. In vendar je prav, da jo je Mohorjeva ponovno izdala, in to v odličnem prevodu Otona Župančiča. Težke socialne razmere današnjih dni, ko je nešteto naše mladine prepuščene same sebi in cesti, med tem ko morajo očetje in matere trdo delati, da zaslužijo košček kruha zase in družino, so kaj podobne časom, kot jih za dobo pred pol stoletja opisuje Dickensova povest, zajeta iz življenja nezakonkega fanta, ki je kot ptiček brez gnezda begal iz rok v roke, od gospodarja do gospodarja, od tovariša do tovariša in doživel nešteto težkih razočaranj, bridkihkušenj, pa tudi kaj veselega vmes užil. Povest se suče v okolju težkih socialnih razmer, kot so vladale v Dickensovem času na Angleškem, pa je vendar ob bogastvu zgodb in dogodkov dokaj šegava, brezskrbna in zato zelo zanimiva. Vsakdo bo to knjigo rad vzel v roke in brez prestanka bral do zadnje strani. Da bi le rodilo to delo tudi pri nas sličen uspeh kot ga je ž njim dosegel Dickens v svojem času v svoji domovini.

Omenimo naj še, da je knjiga opremljena s slikami Georga Chruikshanka v starinskem risarskem načinu, kar pomore bralcu, da zajame vsebino s sočasnimi kulturnimi in socialnimi okoljem znamenitega dela. N. I.

Willa Cather — Anton Anžič, **Škof nove Mehike**. Izdala Družba sv. Mohorja v Celju.

Dr. Andrej Gosar, **Za nov družabni red**. II. del. (Sistem krščanskega socialnega aktivizma.) S tem je dovršeno veliko delo našega odličnega sociologa, ki smo o njem v našem listu že poročali.

Nova zapoved. Vestnik karitativne zveze v Ljubljani. Letnik I. — 1937. — St. 1.

S tem listom so dobile naše delavne dobrodelne organizacije svoje glasilo, ki bo njihovo delo enotno usmerjalo in miselno kar najbolj poglobljalo. V naši dobi, ki dobrodelnosti tako potrebuje, bo novi list lahko mnogo koristil in ga moramo kar najtopleje pozdraviti.

UREDNIKOVA BESEDA

F. S., Ljubljana: Tako smo se v začetku leta dogovorili, da boste za vsako številko podali sliko katerega izmed odličnih zglednikov krščanskega dela in življenja. Velja naj, da bodo te življenjske slike žive, v izbrani obliki, po možnosti vsakikrat svojski, pa zgoščeno podane, da bodo nove, sveže, zanimive. Današnjo sem nekoliko izdelal, ostali rokopis sem oddal piscu razgleda po življenju Cerkev. Ta pregled bo letos izšel manjkrat, pa takrat bolj izčrpen. — Za prihodnji prosim točno po dogovoru!

Vitko M., Ptuj: Pismo in pošiljko sem v redu prejel in pričakujem z zanimanjem napovedanih sestavkov »Dvojni obraz Moskve« in o delavstvu v Vaši okolici. »Haloze in Haložani« pridejo na vrsto v nizu prerezov skozi slovensko zemljo, ki jih danes pričujemo s koroškimi spomini. Rad bi vsaj nekaj krajev in načina življenja ljudi v njih z vsemi radostmi in tegobami objavil že v letošnjem letniku, bo pa seveda to ostalo za nalogo še za druga leta.

Prosim, pišite bolj počasi, da bo misel bolj izdelana, izraz dognan. Res, da »Kres« ni in ne namerava postati leposloven list, hoče pa biti tudi oblikovno in ne le vsebinsko dovršen.

Za priznanje novemu letniku v preurejeni obliki se Vam in prijateljem najlepše zahvalujem. Ostalo posebej.

Čampa Ivan, Kočevje: Torej velja: »Hiša v šahnu« pride kasneje na vrsto — pride pa zagotovo. — Kljub pomisleku, ki ste ga sami vnaprej zadeli, sem vse štiri sonete objavil povsem nespremenjene. — Še kaj krajše proze pošljite. Tudi v to obliko zajmite tako malo obdelano, pa motivno zanimivo kočevsko deželo. Nasvidenje!

Vsem sotrudnikom: Ker izhaja sedaj Kres redno pred prvim, je potrebno, da prejmem rokopis za vsako naslednjo številko do 5. prejšnjega meseca.

LJUDSKA POSOJILNICA

registrovana zadruga z neomejeno zavezo.

L J U B L J A N A

MIKLOŠIČEVA CESTA 6 (v lastni palači)

OBRESTUJE HRANILNE VLOGE PO
NAJUDGODNEJŠI OBRESTNI MERI

NOVE VLOGE:

VSAK ČAS RAZPOLOŽLJIVE OBRESTUJE PO 4 do 5%

Domača slovenska zavarovalnica je
VZAJEMNA ZAVAROVALNICA

v Ljubljani v lastni palači ob Miklošičevi
in Masarykovi cesti

Telefon 25-21 in 25.22.

PODRUŽNICE IN GLAVNA ZASTOPSTVA:

Celje, Maribor, Zagreb, Split, Sarajevo, Beograd.

KRAJEVNI ZASTOPNIKI

v vseh večjih krajih v Jugoslaviji in vseh župnijah v Sloveniji. Proračuni in informacije brezplačno in brezobvezno.

MESTNA HRANILNICA LJUBLJANSKA

Novе vloge Din 50.000.000.-
Oproščene vloge, prenešene na nov račun « 60.000.000.-
Skupno stanje novih ulog Din 110.000.000.-

NOVE VLOGE VSAK ČAS IZPLAČLJIVE

Obrestna mera do 5⁰/₀.

Za vse vloge jamči mestna občina ljubljanska.